

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У статті проведено аналіз особливостей функціонування сучасного стану ринку праці Чернігівської області.

Ключові слова: регіональний ринок праці, зайнятість, безробіття.

I. Вступ. Ринок праці як один з основних елементів економіки України у сучасних трансформаційних умовах відіграє надзвичайно важливу роль у ефективному розвитку всього національного комплексу країни. Проблемами становлення і розвитку ринку праці займаються науковці різних наук та їх галузей – економіки, демографії, соціології, права, економічної та соціальної географії та ін., – досліджуючи при цьому свій аспект даної категорії.

Проблеми розвитку і функціонування ринку праці розглядають такі відомі вчені вітчизняної та зарубіжної школи: С. І. Бандур, Д. П. Богиня, І. К. Бондар, К. Буткалюк [2], В. С. Васильченко, В. Ковальський [3], Е. М. Лібанова, У. Садова, Л. Семів [4], М. Пітюлич [5], В. Я. Брич, І. Б. Шевченко [11], А. Рофе, А. Нікіфорова, Р. Капелюшников, В. Буланов, Н. Волгін та ін.

II. Постановка завдання. Важливість територіального підходу до вирішення проблеми ринку праці є загальноновизнаною. Розвиток національного ринку праці визначається динамікою розвитку регіональних ринків праці. [6] Регіональний ринок праці – це система, яка є сукупністю взаємопов'язаних елементів (попиту, пропозиції, ціни робочої сили), що формують його структуру – територіальну, галузеву, соціально-демографічну, професійну. Це динамічна, відкрита система, яка має прямі, зворотні і опосередковані зв'язки з ринком капіталу, інвестицій, інновацій, фінансовим ринком і є структурним елементом (підсистемою) національного господарського комплексу.

Без глибокого знання закономірностей територіальної організації ринку праці прогнозування характеристик національного ринку праці стає неможливим. Саме аналіз

функціонування регіонального ринку праці дозволяє створити цілісну картину ринку праці в Україні, повніше оцінити вплив макрочинників на процеси зайнятості та безробіття в регіоні.

Метою дослідження є вивчення ринку праці Чернігівської області.

При цьому використовуються методи аналізу, синтезу, узагальнення, статистичні методи.

III. Результати дослідження. Ринок праці Чернігівщини привабливий, бо має:

- високий рівень освіти та кваліфікації кадрів – на обласному ринку праці. 36,5% осіб мають вищу освіту, 90% трудових ресурсів володіють професійною кваліфікацією;

- значне конкурентне середовище, тобто велика пропозицію трудових ресурсів – пропозиція робочої сили перевищує попит на неї в десятки разів. Навантаження на одне вільне робоче місце становить 41 особа;

- наявність джерел поповнення кваліфікованими кадрами – в області налічується 23 освітні заклади середньо-технічної та вищої спеціальної освіти, місцеві центри зайнятості здійснюють навчання за договорами з усіма вищими закладами області на базі власної навчальної служби зайнятості.

Станом на 01.01.2004 року в області мешкало 1206,8 тис. осіб постійного населення (на 01.01.2006 року – 1168,4 тис. осіб), з них у працездатному віці – 559,4 тис. осіб [6].

У галузях господарського комплексу зайнято 506,1 тис. чол. (2004р.):

- промисловість 14,3%;
- с/г 44,5%;
- будівництво 3,2%;
- торгівля, громадське харчування і збут 5,8%;
- транспорт і зв'язок 3,8%;
- інші 29,0%;
- разом 100%.

Аналіз сучасного ринку праці свідчить про те, що для Чернігівської області характерна складна демографічна ситуація. Упродовж 2004 року в області народилося 8922

осіб, а померло 24803. Обсяг природного скорочення склав 15881 осіб. Область має найвищий показник смертності, в той же час рівень народжуваності є одним з найнижчих на Україні, тобто частка осіб пенсійного віку постійно зростає, а демографічне навантаження на 1 тис. працездатного населення становить 533 особи похилого віку. Все це не сприяє приросту трудових ресурсів, а відтак і формуванню розвинутого ринку праці.

У 2004 році 27190 осіб мали статус безробітних (цей показник дещо зменшився у 2006 році і склав 22500 осіб). Рівень зареєстрованого безробіття на 1 січня 2005 року становив 3,9%, проти 4,2% – на 1 січня 2004 року [7]. Спостерігається значна диференціація цього показника по районах області, де він коливається від 1,3% у Коропському районі до 13,6% у Городянському.

Впродовж 2004р. кількість зареєстрованих безробітних у міських поселеннях зростає на 0,3%, а у сільській місцевості – на 2,8%.

Рівень зареєстрованого безробіття у селах (4,6%) перевищує рівень безробіття у міських поселеннях (3,7%).

Із кожних 100 безробітних, які перебували на обліку кожний другий раніше займав місце робітника, кожний третій – посаду службовця. Решта – особи без професій або такі, які займали місця, які не потребують спеціальної підготовки [9].

Характеризуючи сучасний стан ринку праці можна говорити про те, що Чернігівщина знаходиться в зоні інтенсивних трудових зв'язків з містом Києвом, де достатньо вільних робочих місць із заробітною платою у 2-3 рази вищою, ніж по області, тому до столиці іде відтік найбільш кваліфікованої робочої сили. Внаслідок цього в структурі незайнятих громадян відбуваються суттєві зміни: втрачається молодь, а в структурі безробітних зростає частка осіб старшого, перед пенсійного віку (насамперед жінок – до 80%) та осіб з низькою кваліфікацією. Це у свою чергу негативно впливає на вирішення питань працевлаштування і організації професійного навчання безробітних. На сьогодні в області вже не вистачає висококваліфікованої робочої сили для потреб підприємств. Аналіз причин інфраструктур існуючих вакансій показує, що третина з них не наповнюється через мінімальний розмір зарплати, 12% – виплаті, 46% – через від-

сутність на ринку праці незайнятих громадян за фахом і кваліфікацією.

Впродовж 2006 року підприємства, установи і організації повідомили про наявність 4,8 тис. вільних робочих місць, що на 1,3 тис. більше, ніж було рік тому [8].

Розвиток ринку праці у сільській місцевості характеризується негативними тенденціями. З метою вирішення проблем зайнятості сільського населення треба розвивати найбільш перспективну сферу прикладання праці – переробку власної сировинної продукції на місці, розвивати соціальну інфраструктуру, забезпечити впровадження ринкового механізму господарювання і подальший розвиток великих сільськогосподарських підприємств. Важливою складовою частиною розвитку села в умовах формування ринку праці є впровадження багатофункціональності села, яка може бути досягнута шляхом:

- ✓ індустріалізації сільського господарства, переходу до високого ступеню переробки сільськогосподарської сировини;
- ✓ зміни господарської структури сільського господарства;
- ✓ урбанізації села внаслідок утворення в сільській місцевості інфраструктури місцевого характеру;
- ✓ розповсюдження таких форм господарювання, які б сприяли досягненню найкращих результатів у виробництві продукції і отримання доходів;
- ✓ передбачення розвитку фермерства, несільськогосподарського підприємництва;
- ✓ врахування податкової, фінансово-кредитної системи на селі, широкої мережі підприємств і організацій по виробництву товарів широкого вжитку;
- ✓ забезпечення культурно-побутового, торговельного, медичного обслуговування сільських жителів;
- ✓ розвитку широкої мережі закладів по підготовці кадрів для всіх сфер АПК, підготовці фермерів.

Виконання таких умов зупинило б наявні у селах маятникові міграції, які поглинають більш кваліфіковану і освічену робочу силу і знижують якісний потенціал села, з'явилась би можливість забезпечити роботою економічно активне населення та сприяти розвитку організаційно-правових, економічних і матеріальних умов праці.

Одним з основних напрямків вирішення проблем ринку праці міського населення є

переорієнтування промисловості до нових, ринкових умов господарювання і прискорене формування такої галузевої структури виробництва, яка б в максимальній мірі враховувала регіональні особливості природних і виробничих ресурсів, з одного боку, та потреби регіону у відповідних видах промислової продукції – з іншого. Головними тенденціями можливих змін у ринку праці промисловості є нарощування створення робочих місць у машинобудування і металообробці, легкій, харчовій лісовій і деревообробній, та целюлозно-паперовій галузях промисловості [1].

IV. Висновки. Таким чином, аналізуючи стан ринку праці Чернігівської області, можна говорити про той факт, що демографічна ситуація в Чернігівській області набула характеру гострої демографічної кризи. Тут відбувається постійне скорочення населення (якщо у 2003 році кількість жителів області становила 1225,2 тис. чол., то на 1 січня 2004 року – вже 1206,8 тис. чол., а на 1 січня 2006 року – 1168,4 тис.чол.), відсутній природний приріст, зростають міграційні процеси (з сіл у міста, з області до інших областей України). Тобто демографічний стан області аж ніяк не сприяє формуванню позитивного стану ринку праці і його ефективному функціонуванню.

Крім того, головна тенденція, яка за останній час чітко визначилася у розвитку ринку праці, – є стійке зменшення попиту на робочу силу і зростання обсягу пропозиції. Варто зазначити, що на обсяги попиту і пропозиції робочої сили, їх динаміку та зміни співвідношень між ними діє складний комп-

лекс чинників (демографічних, природно – ресурсних, соціально-економічних). Отже, для вирішення проблем розвитку і функціонування ринку праці Чернігівської області, впровадження ефективної регіональної політики необхідний детальний аналіз його компонентів.

1. *Анішина Н., Верба Д.* Вдосконалення державного регулювання зайнятості молоді // Україна: аспекти праці. – 2003. – №4. – с.14-16.

2. *Буткалюк К.* До питання про “регіональний ринок праці” //Україна та глобальні процеси: географічний вимір. К. – 2000. – Т.1.

3. *Ковальський В., Коверзнев А.* Регіональний ринок праці та особливості його формування і регулювання / Україна: аспекти праці. – 2003. – №4. – с.3.

4. *Садова У., Семів Л.* Регіональні ринки праці: аналіз та прогноз.–Львів: Інститут регіон. досл. НАНУ. 2000.

5. *Соханич Ф. Ф., Пітолиц М. М.* Регіональний ринок праці: питання теорії і методології формування // Науковий вісник Ужг. держ. унів. Сер. Ек – Вип.2.–У.– 1999.– с.54.

6. Статистичний бюлетень за січень – квітень 2006 року. – №2. – К. – 2006.

7. Статистичний збірник “Праця України у 2004 р.” – К.-2005.

8. Статистичний збірник “Регіони України”. – 2005. – Ч.1. – К. – 2006.

9. Статистичний щорічник України за 2003 рік. – К. – 2004.

10. *Ступарик О. Л., Торгова Л. В.* Регіональний ринок праці: стан, тенденції, стратегія розвитку // Вісник Технологічного ун-ту Поділля. Ек. науки. – №4. – 2000. – Ч.1.

11. *Шевченко І. Б.* Теоретичні аспекти дослідження ринку праці // Зайнятість та ринок праці. – К. – Вип.15. – 2001.

In the article the analysis of features of functioning and modern condition of labour market of the Chernigiv region is conducted.